

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

AVCIOĞLU / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 59564/16)

KARAR

Madde 3 (usul yönü) - Ulusal makamların, başvuranın, gözetiminde tutulduğu sırada kötü muamele gördüğü iddialarına ilişkin yeterli ve etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüklerini yerine getirmemeleri

STRAZBURG

17 Ekim 2023

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2023. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Avcıoğlu / Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen

Hâkimler

Jovan Ilievski,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Frédéric Krenc,

Davor Derenčinović

Bölüm Yazı İşleri Müdürü Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire halinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde bulunan ve Türk vatandaşı Mustafa Avcıoğlu'nun ("başvuran") 27 Eylül 2016 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış olduğu başvuruyu (no. 59564/16),

Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında, başvuranın mağdur sıfatına ilişkin şikâyet ile 30 ve 31 Mayıs 2003 tarihlerinde Yayladere Jandarma Karakolunda gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığını ifade ettiği kötü muameleyle ilgili olarak ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında yetersiz olduğu iddiası bağlamındaki şikâyetin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ilişkin kararı,

Başvuranın, Anayasa Mahkemesinin 31 Mart 2016 tarihli kararının ardından, Cumhuriyet savcısının soruşturma açmadığı yönündeki şikâyetinin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olarak beyan edilmesine ilişkin kararı ve,

Tarafların görüşlerini dikkate alarak,

26 Eylül 2023 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir.

GİRİŞ

1. Başvuru, mevcut davada, başvuranın 30 ve 31 Mayıs 2003 tarihlerinde Yayladere Jandarma Karakolunda gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığı kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yetkili ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 3. maddesinin gereklerini yerine getirmediği iddiaları ile ilgilidir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran 1972 doğumlu olup Londra'da ikamet etmektedir. Mahkeme önünde Avukat C. Esdaile tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet, kendi görevlisi olan, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

I. BAŞVURANIN YAKALANMASI

4. Başvuran 30 Mayıs 2003 tarihinde, silahlı bir terör örgütüne üye olduğu ve yardım ettiği şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

5. Başvuran 31 Mayıs 2003 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Yayladere Cumhuriyet savcısı, belirtilmeyen bir tarihte, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 169. maddesine dayanarak, yasa dışı terör örgütüne yardım etme ve üye olmaktan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde başvuran aleyhinde kamu davası açmıştır.

7. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi 22 Temmuz 2003 tarihinde, başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

8. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi 30 Eylül 2003 tarihinde, başvuranın hakkındaki suçlamalardan beraatine karar vermiştir. PKK terör örgütü üyelerinin, başvuranı silahla tehdit ederek, evinden yiyecek aldıklarını ve ilgilinin olayı kolluk görevlilerine bildirdiğini tespit etmiştir. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın terör örgütüne kendi isteğiyle yardım etmediği ve ilgilinin, söz konusu örgüte yardım ettiğini doğrulayacak hiçbir delil unsuru bulunmadığı sonucuna varmıştır.

9. Başvuranın ifadelerinden, kendisine 10 Şubat 2004 tarihinde Birleşik Krallık'ta sığınma hakkı ve ardından 10 Mart 2004 tarihinde İngiliz vatandaşlığı verildiği anlaşılmaktadır.

II. BAŞVURANIN KÖTÜ MUAMELEYE İLİŞKİN ŞİKÂYETİ

10. Başvuran 9 Mart 2012 tarihinde, 30 ve 31 Mayıs 2003 tarihlerinde Yayladere'de gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığını iddia ettiği işkence eylemleri nedeniyle, söz konusu tarihte jandarma olan Ad.At., C.O. ve A.A. hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Silahla ölümle tehdit edildiğini ileri sürmüştür. Şiddetli şekilde dövüldüğünü, falaka (ayak tabanlarına vurulan darbeler) ve elektrik şokuna maruz kaldığını iddia etmiştir.

11. Tarafların görüşlerinden ve Anayasa Mahkemesinin olay ve olgulara ilişkin tespitinden, başvuranın, gözaltına alındığı sırada veya gözaltı süresinin sonunda doktor tarafından muayene edilmediği anlaşılmaktadır.

12. Karakoçan Cumhuriyet savcısı 11 Ocak 2013 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Savcı, karar gerekçesinde şunları belirtmiştir:

- C.O. 18 Temmuz 2012 tarihli ifadesinde, başvuranın iddialarının gerçek dışı olduğunu belirtmiş ve kendisine kötü muamelede bulunmadığını beyan etmiştir;

- A.A., 27 Temmuz 2012 tarihli ifadesinde, başvuran tarafından ileri sürülen işkence iddialarına itiraz etmiştir;

- Başvuranla aynı köyde yaşayan ve onunla birlikte yakalanan M.S., 4 Aralık 2012 tarihli ifadesinde, başvuranın iddialarını doğrulayacak herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

13. Cumhuriyet savcısı, başvuranın iddiaları ve soyut ifadeleri haricinde, iddia edilen eylemlerin failleri hakkında kamu davası açmaya neden olabilecek hiçbir delil unsuru bulunmadığı sonucuna varmıştır.

14. Malatya Ağır Ceza Mahkemesi 11 Haziran 2013 tarihinde kovuşturmayla yer olmadığına dair kararı onaylamıştır.

III. ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

15. Başvuran, 28 Ağustos 2013 tarihinde, Anayasa Mahkemesine (“AYM”) bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran, gözaltındayken psikolojik ve fiziksel işkenceye maruz kaldığını ileri sürmüş ve manevi tazminat olarak yaklaşık 56.594 avroya (EUR) tekabül eden 150.000 Türk lirası (TRL) talep etmiştir.

16. AYM’nin beş hâkimden oluşan bir heyeti, başvuranın bireysel başvurusunu incelemiş ve 31 Mart 2016 tarihinde kararını vermiştir. AYM, olay ve olguları aşağıdaki şekilde tespit etmiştir.

17. Bu karardan, başvuranın, serbest bırakıldıktan sonra önce İstanbul’a, ardından da Birleşik Krallık’a gittiği ve 10 Şubat 2004 tarihinde kendisine mülteci statüsü verildiği anlaşılmaktadır. Altı yıl sonra, 9 Şubat 2010 tarihinde, İşkence Mağdurlarının Bakımı İçin Tıp Vakfı (“*Medical Foundation for the care of victims of torture*”, bundan böyle metinde “MFVT” olarak anılacaktır.) tarafından muayene edilmiştir. Konuyla ilgili düzenlenen sağlık raporunda, başvuranın bel omurunda disk kayması, her iki bacağının ön tarafında yaklaşık yedi tane düzensiz künt cisim travmasıyla uyumlu yara olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, her iki ayak topuğunda yumuşak dokuda ağrı ve hassasiyet olduğu kaydedilmiştir. Tüm bu bulgular, başvuran tarafından bildirilen işkence eylemleriyle tutarlı olarak değerlendirilmiştir.

Sağlık raporunda, başvuranın psikolojik durumuna ilişkin olarak, travma sonrası stres bozukluğu ve duygusal düzensizlik kaydedilmiştir.

18. Yine AYM'nin kararına göre, başvuran 9 Mart 2012 tarihinde, avukatı vasıtasıyla Bingöl Cumhuriyet Savcılığına aşağıdaki jandarma mensupları hakkında şikâyetle bulunmuştur: Başvuranın gözaltında tutulduğu sırada verdiği ifadesinde imzası bulunan C.O.; gözaltı esnasında tutulduğu nezarethanenin sorumlusu Ad.At.; yakalama tutanağında imzası bulunan görevliler; olay tarihi ve yerinde görev yapan JİTEM ("Jandarma İstihbarat Terörle Mücadele") ve jandarma mensupları ile son olarak, eşkâlini bildirdiği başka bir görevli.

19. Başvuran şikâyetinde - AYM'nin yukarıda anılan kararda belirttiği gibi - 2000-2003 yılları arasında Zeyneli köyünde (Bingöl) ikamet ettiğini ve minibüs şoförü olduğunu ifade etmiştir. Beyanlarına göre, askerler tarafından bu köye sık sık operasyonlar yapılmaktaydı. Özellikle, 28 Mayıs 2003 tarihinde, saat 16:00 civarında evinin kapısının önünde oturmakta iken, yaklaşık kırk araçlık jandarma grubunun köyü sardığını; üçü resmî kıyafetli, ikisi sivil kişilerin yanına geldiğini, bunlardan birini şahsen tanıdığını (N. isimli komutan olduğunu), resmi kıyafetli diğer iki görevliyi daha önce görmüş olduğunu ancak sivil giyimli iki görevliyi tanımadığını, bunların JİTEM mensubu olduklarını düşündüğünü; bu kişilerden birinin botunun alt kısmıyla bel omurgasına şiddetli bir şekilde vurduğunu ve şiddetli bir acı içinde yere düştüğünü; daha sonra bir araca bindirilerek köyün sakinlerinden M.S. ile birlikte Yayladere Jandarma Karakoluna götürüldüğünü ve burada silahla ölümle tehdit edildikten sonra bir hücreye konulduğunu; ikisi sivil olmak üzere beş görevli tarafından sorgulandığını, şiddetli bir şekilde dövüldüğünü, falaka ve elektrik şokuna maruz bırakıldığını; son olarak, önceden hazırlanmış on iki sayfalık bir ifade imzaladığını beyan etmiştir. Başvuran, Cumhuriyet savcısı ve ardından tutuklanmasına karar veren hâkim tarafından dinlendiğini eklemiştir. İşkence yapmakla suçladığı görevlilerin o sırada orada bulunmaları nedeniyle, savcıya ve de hâkime, onlar tarafından

kötü muameleye maruz kaldığını söyleyemediğini belirtmiştir. Bingöl Ceza İnfaz Kurumuna sevk edildikten sonra da avukatlarını durumdan haberdar edememiştir. Beyanlarına göre, avukatlarıyla görüştüğü odada ceza infaz kurumunun gardiyanları bulunmaktaydı. Tahliye edildikten sonra Birleşik Krallık'a giderek iltica talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Yine başvuranın beyanlarına göre, bu talep kapsamında, Redress adlı hukuk örgütü, kendisini MFVT tarafından muayene ettirmiştir. Başvuran, yaşadığı korkunun, 2011 yılına kadar Türkiye'ye gitmesine engel olduğunu ifade etmiştir. O tarihte, MFVT'de tıbbi tedaviye başladıktan sonra Redress'in tavsiyesi üzerine geri dönmüştür. Son olarak, maruz kaldığını iddia ettiği işkence eylemlerinden sorumlu olanların tespit edilerek cezalandırılmasını talep etmiştir.

20. AYM'nin kararına göre, Bingöl Cumhuriyet savcısı 21 Mart 2013 tarihinde, *yer itibarıyla yetkisizlik (ratione loci)* kararı vererek dosyayı Karakoçan Cumhuriyet savcısına göndermiştir.

21. Aynı belgede, Karakoçan Cumhuriyet savcısının talebi üzerine C.O. ve A.A.nın (fakat Ad.At.nin değil) adres bilgilerinin tespit edildiği ve bu iki görevlinin ifadelerinin alındığı görülmektedir.

22. AYM'nin kararından, A.A.nın 27 Temmuz 2012 tarihinde Hopa Cumhuriyet savcısı tarafından istinabe yoluyla dinlendiği anlaşılmaktadır. A.A. ifadesinde, 2003 yılında, daha önce yakalanmış olan bir terör örgütü üyesinin ihbarı üzerine, köy sakinlerini, ifade için jandarma karakoluna götürmeden önce yakaladığını beyan etmiştir. Başvuranın gözaltına alınanlar arasında bulunup bulunmadığını bilmediğini belirterek bu kişilerin kötü muameleye maruz kalmadığını ifade etmiştir.

23. - Yine AYM'nin kararına göre - C.O. 18 Temmuz 2012 tarihinde Kartal (İstanbul) Cumhuriyet savcısı tarafından istinabe yoluyla dinlenmiştir. C.O. ifadesinde, ihtilaf konusu olayların yaşandığı tarihte başvuranın minibüs şoförlüğü yaptığını, yukarıda anılan terör örgütüne erzak temin ettiği şüphesiyle yakalandığını beyan etmiştir. C.O., başvurana işkence yapılmadığını ve kötü muameleye maruz kalmadığını eklemiştir.

24. Aynı belgede, M.S.nin de belirtilmeyen bir tarihte Ümraniye (İstanbul) İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından istinabe yoluyla dinlendiği belirtilmektedir. M.S., başvuranın ve kendisinin 2000-2003 yılları arasında yukarıda anılan köyde yaşadıklarını ifade etmiştir. Jandarmalar zaman zaman köye gelerek kendilerinden yukarıda anılan terör örgütüyle ilgili bilgi ve yardım talebinde bulunmaktaydılar. Başvuranın, kendisinin ve köyün başkaca sakinlerinin, bir ihbar üzerine jandarmalar tarafından gözaltına alındıklarını; ifade verdiklerini; Cumhuriyet savcısı ve hâkim tarafından dinlendikten sonra tutuklanarak ceza infaz kurumuna sevk edildiklerini beyan etmiştir. -Başvuranla aynı köyde yaşayan- M.S. kötü muamele veya işkenceye maruz kalmadığını ifade etmiştir. Başvuranın iddialarıyla ilgili hiçbir şey bilmediğini beyan etmiştir.

25. Öte yandan, AYM'nin olay ve olgulara ilişkin tespitinden, Karakoçan Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, Yayladere İlçe Jandarma Komutanlığı, 28 Mayıs- 1 Haziran 2003 tarihleri arasındaki gözaltı kayıtlarının bulunmadığını belirttiği anlaşılmaktadır.

26. Yine AYM'nin olay ve olgulara ilişkin tespitinden, Karakoçan Cumhuriyet savcısının 11 Ocak 2013 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verdiği anlaşılmaktadır. Kararını, C.O. ve A.A.nın, başvuranın iddialarına karşı çıktıklarını ve M.S.nin bu iddiaları doğrular nitelikte beyanda bulunmadığını ileri sürerek gerekçelendirmiştir. Soruşturmanın, başvuranın iddialarını doğrular nitelikte herhangi bir delil unsuru sunmadığı sonucuna varmıştır; bu iddialar soyut kalmakta ve iddia edilen kötü muamelenin failleri hakkında kamu davası açılmasını haklı göstermemekteydi.

27. Aynı belgeye göre, Malatya Ağır Ceza Mahkemesi 11 Haziran 2013 tarihinde, Karakoçan Cumhuriyet savcısının kararını onaylamıştır.

28. Bu şekilde tespit edilen olay ve olguların incelenmesine dönecek olursak, AYM 31 Mart 2016 tarihli kararında, başvuranın bireysel başvurusunda sunduğu dosyanın ve de Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmayaya ilişkin dosyanın, ilgilinin iddialarını Sözleşme'nin 3.

maddesinin esas yönü açısından incelemesini sağlayacak yeterli delil unsuru içermediğini tespit etmiştir. Bu iddiaları yalnızca 3. maddenin usul yönü açısından, yani davalı Devletin mevcut davada etkili bir soruşturma yürütüp yürütmediğini belirleme görevini üstlenerek inceleyebileceği sonucuna varmıştır.

29. AYM, karar gerekçesinde, başvuranın 2003 yılında gözaltında tutulduğu sırada işkenceye maruz kaldığı iddiasıyla 2012 yılında şikâyetle bulunduğunu; konuyla ilgili derhal soruşturma açıldığını; yapılan soruşturma kapsamında, olay tarihinde başvuranın gözaltında tutulduğu karakolda görevli olan iki kamu görevlisinin yanı sıra başvuranla birlikte gözaltında tutulan bir kişinin beyanına başvurulduğunu; son olarak, yetkili Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına karar verdiğini kaydetmiştir.

30. AYM, başvuranın, gözaltı işlemi sonrasında çıkarıldığı çeşitli kamu makamları önünde, maruz kaldığını iddia ettiği kötü muameleyle ilgili herhangi bir beyanda bulunmadığını kabul ettiğini kaydetmiştir. Başvuranın, farklı ifadeleri sırasında, kötü muameleyle maruz kaldığı iddiasında bulunmadığını da belirtmiştir. Başvuranın, hakkında yürütülen ceza yargılaması sırasında çeşitli makamlar tarafından dinlendiği sırada vücudunda, işkence veya kötü muameleyle maruz kaldığını düşündürebilecek yara bere gibi izler bulunduğunun da tespit edilmediğini gözlemlemiştir.

31. AYM, başvuranın maruz kaldığını iddia ettiği işkence eylemlerinin, doğrulanmış oldukları varsayıldığında, kendisine şikâyetle bulunduğu tarihten çok önce yaşandığını kaydetmiştir. AYM, soruşturma sırasında, olay ve olguların tespitine ilişkin güçlüklerin ortaya çıkabileceğini kabul etmekle birlikte, davalı Devletin, üzerine düşen etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini belirlemek için, yetkili ulusal makamların, başvuranın iddialarını doğrulamak veya çürütmek için gerekli tüm adımları atıp atmadığını tespit etmek gerektiğini hatırlatmıştır.

32. AYM, şüpheliler C.O. ve A.A.nın ifadeleri ile tanık M.S.nin beyanının suretini almıştır. Başvuranın gözaltında tutulduğu döneme ilişkin

gözüaltı kayıtlarını talep etmiş, ancak kayıtlar artık mevcut olmadığı için netice alamamıştır.

33. Başvuran, gözüaltında bulunduğu sırada işkence ve kötü muamele gördüğü iddialarını desteklemek için, soruşturma dosyasına MFVT tarafından düzenlenmiş bir sağlık raporu koymuştur.

34. AYM, Birleşik Krallık'ta bulunan MFVT tarafından düzenlenen sağlık raporunda belirtilen bulguların, ihtilaf konusu olaylardan çok daha sonra ortaya çıkarıldığını gözlemlemiştir. Bu bulguların, başvuranın kötü muamele iddialarını doğrulayıp doğrulamadığını tespit etmek için, yetkili makamların, başvuranın gözüaltına giriş ve çıkışta doktor tarafından muayene edilip edilmediğini araştırmaları gerektiğini vurgulamıştır. Ancak AYM, bu anlamda herhangi bir soruşturma işlemi yapılmadığını kaydetmiştir. Başvuran, olayların meydana geldiği dönemde resmi bir sağlık kuruluşu tarafından muayene edilmemiştir. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmayla yer olmadığına dair kararında, başvuran tarafından sunulan sağlık raporu hakkında değerlendirme yapmadığına dikkat çekmiştir.

35. AYM, mevcut davada yürütülen soruşturmaya ilişkin dosyanın, soruşturmanın, başvuran tarafından belirtilen iki kişinin ve ifade tutanağında imzası bulunan bir diğer kamu görevlisinin dinlenmesiyle sınırlı tutulduğunu gösterdiğini; ancak, başvuranın gözüaltı ve ifade süreçlerinde görevde olan kamu görevlilerinin tespitine yönelik herhangi bir araştırma yapılmadığını kaydetmiştir.

36. AYM, Cumhuriyet savcısının, başvurana göre, maruz kaldığını ifade ettiği kötü muamele sırasında özellikle etkin olduğunun görüldüğü kamu görevlisini diğer şüphelilere sormakla yetindiğini belirtmiştir. Savcı, başvuranın, eşkâlini vermiş olmasına rağmen, bu kamu görevlisinin kimlik tespitine yönelik başkaca herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

37. Öte yandan, AYM, Ad.At.nin, olayların meydana geldiği dönemde nezarethane sorumlusu olduğunun tespit edildiğini kaydetmiştir. Başvuran şikâyetinde, bu şahsın ismini vermiş; ancak, anılan kişi, Cumhuriyet savcısı

tarafından dinlenmemiştir. Bunun yanı sıra, soruşturma dosyasından, Ad.At.nin, bu bağlamda daha fazla soruşturma yapılmadan, 2005 yılında Çankırı Jandarma Komutanlığına atandığının anlaşıldığını gözlemlemiştir.

38. AYM, mevcut davadaki soruşturma dosyasının, başvuranın kötü muamele iddialarına ışık tutabilecek başkaca delil unsurlarının elde edilebileceğini göstermediğini gözlemlemiştir. Özetle, söz konusu soruşturma bir bütün olarak incelendiğinde, soruşturmanın yürütülmesi konusunda gerekli özenin gösterilmediği sonucuna varılmıştır. Nitekim soruşturmanın ihtilaf konusu olayların açıklığa kavuşturulmasını ve olası sorumluların tespitini sağlayabilecek yeterlilikte olmadığı değerlendirilmesinde bulunmuştur.

39. AYM, davalı Devletin, başvuranın gözaltı sırasında maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele konusunda etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararının bir suretini, yeni bir ceza soruşturması açılması amacıyla yetkili Cumhuriyet savcısına göndermiştir. Başvurana, manevi tazminat olarak 5.000 TRL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 1.556 avro) ve yargılama masrafları kapsamında 1998,35 TRL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 622 avro) ödenmesine hükmetmiştir. Bu meblağların, söz konusu kararın tebliğini takiben başvuranın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde ilgiliye ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanacağına işaret etmiştir.

HUKUKÎ ÇERÇEVE VE İLGİLİ İÇ HUKUK UYGULAMASI

I. TÜRK CEZA KANUNU

40. Türk Ceza Kanunu, bir kamu görevlisinin bir kimseyi işkenceye (243. madde) veya kötü muameleye (245. madde) maruz bırakmasını cezalandırmaktadır.

II. CEZA MUHAKEMESİ KANUNU

41. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “Bir Suçun İşlendiğini Öğrenen Cumhuriyet Savcısının Görevi” başlıklı 160. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.”

III. 6216 SAYILI ANAYASA MAHKEMESİNİN (“AYM”) KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN

42. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun 3 Nisan 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Kanun 1983 tarihli eski kanunun yerine geçmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun’un, AYM’ye bireysel başvuru hakkına ilişkin hükümleri 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu hükümlere göre, herkes, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükleri ileri sürerek, 23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleşen kararlar aleyhine AYM’ye bireysel başvuruda bulunabilir (*Uzun/Türkiye* (k.k.), no. 10755/13, §§ 7-27, 30 Nisan 2013).

44. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesi aşağıdaki şekildedir:

Kararlar

Madde 50

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.

(3) Bölümlerin esas hakkındaki kararları gerekçeleriyle birlikte ilgililere ve Adalet Bakanlığına tebliğ edilir ve Mahkemenin internet sayfasında yayımlanır. Bu kararlardan hangilerinin Resmî Gazetede yayımlanacağına ilişkin hususlar İçtüzükte gösterilir.

(4) Komisyonlar arasındaki içtihat farklılıkları, bağlı oldukları bölümler; bölümler arasındaki içtihat farklılıkları ise Genel Kurul tarafından karara bağlanır. Buna ilişkin diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir.

(5) Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

IV. AYM’NİN İÇTİHADI

45. Hükümetin görüşlerinde belirttiği gibi, konuyla ilgili AYM içtihadından, bu mahkemenin, Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlal edildiğini tespit ettiği ve yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığına karar verdiği durumlarda önemli miktarda tazminata hükmettiği, yeniden yargılama yapılması gerektiğine karar verdiği durumlarda ise daha az tazminata hükmettiği anlaşılmaktadır. Hükümete göre, bu uygulama aşağıdaki özetlerde görülebilir.

46. AYM, *Cezmi Demir ve diğerleri* kararında (no. 2013/293, 17 Temmuz 2014), başvuruculara gözaltında tutuldukları sırada uygulanan işkence eylemleri nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvurucuların her birine manevi tazminat olarak 40.000 TRL (yaklaşık 13.909 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 198,35 TRL (yaklaşık 69 avro) ödenmesine hükmetmiş ve kararın bir suretini bilgi için yetkili mahkemeye göndermiştir.

47. AYM, *Deniz Yazıcı* kararında (no. 2013/6359, 10 Temmuz 2014), ilgili kişiye yakalandığı sırada ve gözaltındayken uygulanan işkence eylemleri ve insanlık dışı muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usu yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Manevi tazminat olarak 20.000 TRL (yaklaşık 6.915 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 1.698,35 TRL (yaklaşık 587 avro) ödenmesine hükmetmiş ve kararın bir suretini bilgi için yetkili mahkemeye göndermiştir.

48. AYM, *Şenol Gürkan* kararında (no. 2013/2438, 9 Eylül 2015), ilgili kişiye gözaltındayken uygulanan işkence eylemleri nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Olayların zaman aşımına uğramış olması ve yeni delil unsurlarının toplanmasının tehlikeye girmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasını talep etmekte hukuki yarar bulunmadığına karar vermiştir. Mağdura manevi tazminat olarak 55.000 TRL (yaklaşık 16.286 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 1.698,35 TRL (yaklaşık 503 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

49. AYM, *Zeki Bingöl (2)* kararında (no. 2013/6576, 18 Kasım 2015), ilgili kişiye gözaltındayken uygulanan insanlık dışı muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararının bir suretini, yeni bir ceza soruşturması açılması amacıyla yetkili Cumhuriyet savcısına göndermiştir. Mağdura manevi tazminat olarak

4.000 TRL (yaklaşık 1.307 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 1.698,35 TRL (yaklaşık 555 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

50. AYM, *Hamdiye Aslan* kararında (no. 2013/2015, 4 Kasım 2015), ilgili kişiye gözaltındayken uygulanan kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Manevi tazminat olarak 30.000 TRL (yaklaşık 9.646 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 1.698,35 TL (yaklaşık 546 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

51. AYM, *Feride Kaya* (2) kararında (no. 2016/13895, 9 Haziran 2020), başvurucuya gözaltındayken uygulanan işkence eylemleri nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvurucuya manevi tazminat olarak 90.000 TRL (yaklaşık 11.737 avro) ve söz konusu yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için 3.239,50 TRL (yaklaşık 422 avro) ödenmesine hükmetmiştir. Olayların zaman aşımına uğramış olması nedeniyle yeniden yargılama yapılmasına hükmetmekte hukuki yarar bulunmadığına karar vermiştir. Kararının bir nüshasını bilgi için yetkili ağır ceza mahkemesine göndermiştir.

52. AYM, *Deniz Şah* (2) kararında (no. 2018/29836, 14 Nisan 2022), ilgili kişinin, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumunda maruz kaldığı kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararının bir suretini, yeni bir ceza soruşturması açılması amacıyla yetkili Cumhuriyet savcısına göndermiştir. Mağdura manevi tazminat olarak 45.000 TRL (yaklaşık 2.839 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İSTANBUL PROTOKOLÜ

53. “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu” (“İstanbul Protokolü”) 9 Ağustos 1999 tarihinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliğine (BMİHYK) sunulmuş ve burada yer alan ilkeler daha sonrasında İnsan Hakları Komisyonu ve Genel Kurulun çeşitli kararları aracılığıyla Birleşmiş Milletlerin desteğini almıştır. Bu el kılavuzu, iddia edilen işkence vakalarında delillerin araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin ilk kılavuzdur. İşkence veya kötü muamele mağduru olduğunu ifade eden kişileri inceleme ve iddia edilen işkence vakalarına ilişkin soruşturmanın yürütülme ve bu soruşturmalardan çıkarılan sonuçların yetkili makamlara bildirilme yöntemine ilişkin bir dizi uygulama talimatı içermektedir. İşkence veya diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza iddialarının etkili bir şekilde soruşturulması ve gerçekliğinin tespit edilmesine ilişkin ilkeler, El Kılavuzunun Ek 1 bölümünde özetlenmiştir (Bu belgenin ilgili bölümleri *Batı ve diğerleri/Türkiye*, no. 33097/96 ve 57834/00, § 100, AİHM 2004-IV (alıntılar) kararında yer almaktadır.).

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. İLK GÖRÜŞLER

54. Başvuru, başvuranın 30 ve 31 Mayıs 2003 tarihlerinde gözaltındayken maruz kaldığını ifade ettiği kötü muamele ile ilgilidir. Bu iddiaları Sözleşme’nin yalnızca 3. maddesinin usul yönünden inceleyen AYM, yetkili ulusal makamların, başvuranın gözaltındayken maruz kaldığını ifade ettiği kötü muameleler konusunda etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüklerini

yerine getirmemeleri nedeniyle bu hükmün ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararının bir suretini, yeni bir ceza soruşturması açılması amacıyla yetkili Cumhuriyet savcısına göndermiştir. Başvurana, manevi tazminat olarak 5.000 TRL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 1.556 avro) ve yargılama masrafları kapsamında 1998,35 TRL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 622 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

55. Mahkeme ilk olarak, başvuranın görüşlerinde, Mahkeme önündeki başvurusunu takip etmekten vazgeçirmek için Cumhuriyet savcısının, kendisine baskı yaptığını iddia etmesi sebebiyle, Sözleşme'nin 34. maddesi bağlamında yeni bir şikâyetle bulunduğunu kaydetmektedir.

56. Hükümet, başvuranın, bu iddiasını kanıtlayamadığını ileri sürerek bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

57. Mahkeme, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca kurulan bireysel başvuru mekanizmasının etkili olabilmesi için, gerçek ya da potansiyel başvuranların, şikâyetlerini geri çekmeleri veya değiştirmeleri hususunda yetkililer tarafından herhangi bir şekilde baskı altına alınmadan, Mahkeme ile iletişim kurmakta özgür olmalarının büyük önem arz ettiğini hatırlatmaktadır (bk. diğer birçok karar arasında, *Akdivar ve diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996, § 105, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1996-IV, *Aksoy/Türkiye*, 18 Aralık 1996, § 105, *Derleme* 1996-VI, ve *Ergi/Türkiye*, 28 Temmuz 1998, § 105, *Derleme* 1998-IV). Bu bağlamda, “baskı [yapmak]” kelimesiyle, yalnızca gerçek veya potansiyel başvuranlara, ailelerine veya yasal temsilcilerine yönelik doğrudan baskı ve açık gözdağı eylemleri değil, fakat aynı zamanda onları, Sözleşme'nin sunduğu hukuk yolundan faydalanmaktan vazgeçirmeye veya caydırmaya yönelik dolaylı ve kötü nitelikte eylem veya temaslar da anlaşılmalıdır. Mahkeme, yetkililer ile gerçek ya da potansiyel bir başvuran arasındaki temasların 34. madde açısından kabul edilemez uygulamalar teşkil edip etmediğinin belirlenmesinde, davanın özel koşullarının dikkate alınması gerektiğini gözlemlemektedir (*Kurt/Türkiye*, 25

Mayıs 1998, §§ 160 ve 164, *Derleme* 1998-III, ve *Şarli/Türkiye*, no. 24490/94, § 84, 22 Mayıs 2001).

58. Somut olayda Mahkeme, başvuranın, yetkili ulusal makamların, mevcut durumda Cumhuriyet savcısının, Mahkeme önündeki başvurusunu takip etmekten vazgeçirmek için kendisine baskı yaptığını ileri sürmek için, Mahkeme önünde derdest olan başvurusu hakkında kendisine sorular sorduğu iddiasında bulunmadığını kaydetmektedir. Üstelik böyle bir iddiayı destekleyecek herhangi bir olgusal bilgi veya hatta herhangi bir celp sunmamıştır. Mahkeme ayrıca, önünde derdest olan başvuru nedeniyle başvuran veya avukatları aleyhinde herhangi bir ceza kovuşturması tehdidi bulunmadığını kaydetmektedir (yukarıda anılan *Şarli* kararı ile karşılaştırınız, §§ 85-86). Öte yandan, başvuran, bu tür bir baskının yaşandığı zamana ilişkin herhangi bir bilgi vermemiştir. Başvuran, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının amacının, Mahkeme önündeki başvurusunu takip etmekten vazgeçirmek için kendisine baskı yapmak olduğunu kanıtlayan celp veya ifade gibi somut delillere dayanmamaktadır (*Colibaba/Moldova* kararı ile karşılaştırınız, no. 29089/06, §§ 68-69, 23 Ekim 2007, bir başsavcının, uluslararası kuruluşlara, insan hakları konusunda “asılsız” iddialar sunan bir baro üyesini, hakkında kovuşturma yapmakla tehdit etmesi; *Lopata/Rusya*, no. 72250/01, §§156-159, 13 Temmuz 2010, Mahkemeye yaptığı başvuru nedeniyle başvurana ulusal makamlar tarafından uygulanan gözdağı ve baskı).

59. Bu nedenle Mahkeme, davalı Devletin, başvuranın bireysel başvuru hakkını kullanmasına Sözleşme’nin 34. maddesiyle bağdaşmayan herhangi bir müdahalede bulunduğunu tespit etmemiştir. Sonuç olarak, bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

60. Ardından Mahkeme, AYM’nin 31 Mart 2016 tarihli kararından sonra iç hukukta meydana gelen çeşitli olgusal ve hukuki gelişmeleri dikkate almıştır. Bu bağlamda, başvuru taraflara bildirildiğinde, başvuranın,

AYM'nin kararının ardından, şikâyetçi olduğu kötü muameleyle ilgili olarak yetkili savcının yeni bir ceza soruşturması açmadığı yönündeki şikâyetini iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddettiğini hatırlatmaktadır.

61. Başvuran, görüşlerinde ayrıca, AYM tarafından kendisine ödenmesine karar verilen tazminatın yetkili ulusal makamlar tarafından hala ödenmediği iddiasıyla yeni bir şikâyet ileri sürmüştür. Ancak Mahkeme, başvuranın kendisine yapmış olduğu başvuruda böyle bir şikâyetle bulunmadığını ve bu şikâyeti ilk kez görüşlerinde dile getirdiğini tespit etmektedir. Öte yandan, dava dosyasındaki belgelerden, AYM tarafından kendisine ödenmesine hükmedilen tazminatın ödenmediği iddiasına ı sık tutmak için, bu şikâyetin yetkili ulusal mahkemeler önünde de ileri sürülmediğinin anlaşıldığını kaydetmektedir.

62. Bunun yanı sıra, bu bağlamda, iç hukuk yollarının önceden tüketilmesi kuralının, 15 No.lu Protokol'ün 1 Ağustos 2021 tarihinde yürürlüğe girmesinden bu yana Sözleşme'nin giriş kısmında yer alan ikincilik ilkesinin önemli bir yönünü teşkil ettiğini vurgulamaktadır (*M/Fransa* (k.k.), no. 42821/18, § 73, 26 Nisan 2022), buna göre, Sözleşme ile kurulan koruma mekanizması, insan haklarının güvence altına alınmasına yönelik ulusal sistemlere nazaran ikincil niteliktedir (*Vučković ve diğerleri /Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve diğer 29 başvuru, §§ 69-70, 25 Mart 2014). Başvuran, AYM tarafından kendisine ödenmesine hükmedilen tazminatın, yetkili ulusal makamlarca kendisine ödenmediği iddiasına AYM önünde itiraz etme imkânına sahip olacaktır.

63. Başvurunun bu kısmı, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmelidir.

II. SÖZLEŞME'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

64. Başvuran, somut olayda yetkili ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 3. maddesinin gerekliliklerini karşılamadığını

iddia etmektedir. Başvuran, Sözleşme'nin 3 ve 13. maddelerini ileri sürmektedir.

65. Mahkeme, başvuran tarafından sunulan şikâyetlerin sunulma şeklini ve esasını dikkate alarak (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018), bu şikâyetleri sadece Sözleşme'nin 3. maddesi açısından değerlendirecektir. Bu hüküm aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz .”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. Hükümet

66. Hükümet, başvuranın mağdur sıfatına haiz olmadığına dair itirazda bulunmaktadır. Hükümet, AYM'nin, yetkili ulusal makamların başvuruçunun gözaltında tutulduğu süre boyunca maruz kaldığını beyan ettiği kötü muamele iddiaları hakkında etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğünü yerine getirmemeleri sebebiyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatmaktadır. AYM, yeni bir ceza soruşturmasının başlatılması için kararının bir kopyasını Cumhuriyet savcısına göndermiştir. AYM, başvuruçuya maruz kaldığı manevi zarar için 5.000 Türk lirası (TRL) (yani yaklaşık olarak 1.556 avro (EUR)) ve kendi önünde görülen dava kapsamında yapılan masraf ve giderler için 1.998,35 TRL (yani yaklaşık olarak 622 avro (EUR)) ödenmesine hükmetmiştir.

67. Hükümet, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin 2. fıkrasına atıfta bulunarak, tespit edilen ihlalin bir yargı kararından kaynaklanması durumunda, söz konusu ihlale son vermek ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılması amacıyla dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderildiğini belirtmektedir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar

bulunmayan hâllerde, başvuran lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.

68. Hükümet, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin Sözleşme'nin 41. maddesine karşılık geldiğini açıklamaktadır. Hükümet, AYM'nin *Mehmet Doğan* (no. 2014/8875, §§ 54-60, 7 Haziran 2018) davasında Genel Kurul halinde toplanarak verdiği karara atıfta bulunmaktadır; Yüksek Mahkeme, bu kararda, kendi değerlendirmesine sunulan bir davada tespit edilen bir ihlalin telafisini düzenleyen genel ilkeleri açıklamıştır. Hükümet, AYM'nin başvuran tarafa maddi ve manevi zararları bağlamında tazminat ödenmesine hükmettiğini belirtmektedir. Yetkili mahkeme tarafından davanın yeniden görülmesi sonucunda ihlalin sonuçlarının tamamen ortadan kaldırılması durumunda, başvuran tarafa hiçbir tazminat ödenmesine hükmedilmemesi de mümkündür.

69. Hükümet, yukarıda belirtilen AYM kararındaki içtihadı atıfta bulunarak (45-52. paragraflar), Yüksek Mahkemenin yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde, önemli bir tazminat ödenmesine hükmettiğini açıklayarak, iddiasını geliştirmektedir. AYM yargılamanın yeniden yapılması gerektiğine karar verdiğinde, daha az miktarda tazminat ödenmesine hükmeder.

70. Hükümet, mağdur sıfatının kaybına ilişkin Mahkeme içtihatlarıyla ilgili olarak, öncelikle Sözleşme'nin 6. maddesi bakımından yargılamanın süresine ilişkin birçok davaya atıfta bulunmaktadır. Bu bağlamda Hükümet, Mahkemenin benzer davalarda manevi zarar için ödenmesine hükmettiği tazminattan daha önemsiz bir miktarda tazminat ödenmesini kabul ettiğini açıklamaktadır. Hükümet ardından, *Gäfgen/Almanya* ([BD], no. 22978/05, §§ 115, 116 ve 130, AİHM 2010) kararına atıfta bulunarak, davanın Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlaliyle ilgili olması halinde, başvurana

tazminat ödenmesi gerektiğini belirtmektedir. Üstelik yetkili ulusal makamlar, gerektiği takdirde söz konusu kötü muamelelerin faillerinin tespitine ve yargılanmasına yönelik etkili bir soruşturma yürütmelidirler.

71. AYM'nin hükmettiği tazminat miktarının yeterli olup olmadığının belirlenmesi için, Hükümet, aşağıda özetlenen üç Mahkeme kararı örneği vererek bu görüşünü açıklamaktadır.

72. Mahkeme, *Daşlık/Türkiye* (no. 38305/07, 13 Haziran 2017) davasında, Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmış ve ilgiliye, maruz kaldığı manevi zarar için 5.000 avro ve söz konusu dava kapsamında yaptığı masraf ve giderler için 2.000 avro ödenmesine hükmetmiştir. Bu dava, başvuranın gözaltı süresi sırasında maruz kaldığı kötü muamele iddiaları ve ilgili polis memurlarının beraatına karar verilmesiyle ilgilidir.

73. Mahkeme, *İltümür Ozan ve diğerleri/Türkiye* (no. 38949/09, 16 Şubat 2021) davasında, Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, ilgiliye, manevi zarar için 3.000 avro ödenmesine hükmetmiştir. Bu dava, başvuranın yakalandığı sırada ve gözaltı süresinde maruz kaldığı kötü muamele iddialarıyla ilgilidir.

74. Mahkeme, *Alkaya/Türkiye* ([Komite], no. 70932/10, 27 Kasım 2018) davasında, yargılamanın aşırı uzun sürmesi sebebiyle, polis memurlarına isnat edilen kötü muamelelerin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme ardından, ihlal tespitinin, başvuranın maruz kaldığı olası manevi zararın telafisi için yeterli bir adil tazmin teşkil ettiğine hükmetmiştir. Bu dava, başvuranın yakalandığı sırada ve gözaltı süresinde maruz kaldığı kötü muamele iddialarıyla ilgilidir. Hükümet bu içtihatlarla dayanarak, Mahkemenin, ihlal tespitinin başvuranın uğradığı manevi zararı telafi etmeye yeterli olduğu kanaatine varması durumunda, Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğini tespit etse bile, manevi zarar bağlamında tazminat ödenmesine karar vermeyebileceği tespitinde bulunmaktadır.

2. Başvuran

75. Başvuran, Hükümet tarafından hakkında iddia edilen Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında mağdur sıfatına haiz olmadığına dair itiraza karşı çıkmaktadır. Başvuran, *Gäfgen* (yukarıda anılan, §§ 115, 116 ve 119) davasına atıfta bulunarak, kötü muamelenin faillerinin tespit edilmesine ve cezalandırılmasına imkân verebilecek bir soruşturmanın yürütülmesi gerektiğini açıklamaktadır. Başvuran, mağdura manevi zarar bağlamında ödenmesine hükmedilen tazminatın, uygun bir miktar olması gerektiğini vurgulamaktadır. Hâlbuki somut olayda bu koşulların hiçbiri karşılanmamıştır.

76. Başvuran, örneğin *Kopylov/Rusya*, (no. 3933/04, §§ 144 ve 146, 29 Temmuz 2010) ve *Shestopalov/Rusya* (no. 46248/07, § 62, 28 Mart 2017) davalarından doğan Mahkeme içtihadına göre, AYM tarafından kendisine ödenmesine hükmedilen tazminat miktarının, Mahkemenin benzer davalarda hükmettiği tazminat miktarından az olduğunu iddia etmektedir. Başvuran özellikle, Hükümet tarafından bu bağlamda yukarıda anılan *Alkaya* davasının gerekçe gösterilmesine itiraz etmektedir. Başvuran bu davanın olgularının kendi davasındaki olgulardan farklı olduğunu, zira ilgilinin bir polis memuruna saldırıda bulunduğunu ve doktor tarafından muayene edilmeyi reddettiğini açıklamaktadır. Buna karşın, başvuran kendi davası ile Hükümet tarafından atıfta bulunulan diğer iki dava arasında bir benzerlik bulunduğunu kabul etmektedir.

77. Bununla birlikte başvuran, kendi davasının daha çok *Amine Güzel/Türkiye* (no. 41844/09, §§ 40, 41 ve 49, 17 Eylül 2013) davasıyla kıyaslanabilir olduğunu belirtmektedir. Söz konusu davada, Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünde ihlal edildiği sonucuna varmış ve başvurana, manevi zarar için 12.500 avro ödenmesine hükmetmiştir. Başvuran her hâlükârda, AYM'nin manevi zarar bağlamında kendisine ödediği tazminat miktarının, Mahkemenin, yukarıda anılan *Daşlık, İltümür*

Ozan ve diğerleri ve *Amine Güzel* davalarında hükmettiği miktarlardan daha düşük olduğunu ileri sürmektedir.

3. Mahkemenin Değerlendirmesi

a. İlgili Genel İlkeler

78. Mahkeme, iddia edilen Sözleşme ihlalinin telafi etme görevinin, öncelikle ulusal makamlara ait olduğunu hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, bir başvuranın iddia ettiği ihlalden mağdur olduğunu ileri sürüp süremeyeceği hususu, Sözleşme kapsamındaki yargılamanın bütün aşamalarında ortaya çıkmaktadır (yukarıda anılan *Gäfgen*, § 115). Ulusal makamların, açıkça ya da özünde, Sözleşme'nin ihlal edildiğini kabul etmedikleri, ardından bu ihlali telafi etmedikleri sürece, başvuran lehine verilen bir karar ya da tedbir, ilke olarak, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca ilgilinin “mağdur” sıfatından yoksun bırakılması için yeterli olmamaktadır (*Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], no. 26828/06, § 259, AİHM 2012 (özetler)). Sözleşme'nin koruma mekanizmasının ikincil niteliği, sadece bu iki koşulun karşılanması durumunda, başvurunun incelenmesini engellemektedir (*Eckle/Almanya*, 15 Temmuz 1982, §§ 69 ve sonraki paragraflar, A Serisi no. 51 ve *M. Özel ve diğerleri/Türkiye*, no. 14350/05, 15245/05 ve 16051/05, § 157, 17 Kasım 2015).

79. Sözleşme ile güvence altına alınan bir hakkın ihlalinin iç hukukta giderilmesi için “uygun” ve “yeterli” şekilde telafi edilmesiyle ilgili olarak, Mahkeme genellikle, bu hususun, özellikle söz konusu Sözleşme ihlalinin niteliğinin göz önünde tutulması suretiyle, davanın koşullarının tamamına bağlı olduğu kanaatindedir (yukarıda anılan *Gäfgen*, § 116, *Kurić ve diğerleri*, § 260 ve *Jeronovičs/Letonya* [BD], no. 44898/10, § 116, 5 Temmuz 2016).

b. Bu Genel İlkelerin Mevcut Davaya Uygulanması

80. Somut olayda, bir yandan, Sözleşme tarafından korunan bir hakkın ihlalinin en azından esas itibarıyla ulusal makamlar tarafından tanınıp tanınmadığını ve diğer taraftan, tazminat miktarının, uygun ve yeterli olup olmadığını tespit etmek Mahkemenin görevidir (diğerleri arasında bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 127, *Kopylov/Rusya*, no. 3933/04, §§ 144-146, 29 Temmuz 2010, *Tamuçu ve diğerleri/Türkiye* (k.k.), no. 37930/09, § 41, 24 Ocak 2017 ve *Shmorgunov ve diğerleri/Ukrayna*, no. 15367/14 ve diğer 13 başvuru, § 399, 21 Ocak 2021, *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis) Murat Aksoy/Türkiye*, no. 0/17, § 90, 13 Nisan 2021 ve *İlker Deniz Yücel/Türkiye*, no. 27684/17, § 72, 25 Ocak 2022).

81. Mahkeme, mevcut davada başvuranın Sözleşme'nin temel haklarından birinin, yani Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia ettiğini hatırlatmaktadır. Başvuran özellikle, ulusal makamlar tarafından -30 ve 31 Mayıs 2003 tarihlerinde gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığını iddia ettiği kötü muameleler konusunda- yürütülen soruşturmanın, Sözleşme'nin 3. maddesinin gereklerini karşılamadığını ileri sürmektedir. Sonuç olarak Mahkeme, Hükümetin, başvuranın mağdur sıfatına haiz olmadığına dair itirazını Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin içtihatları ışığında inceleyecektir.

82. Mahkeme, başvuranın iddialarını sadece Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönü açısından inceleyerek, AYM'nin, yetkili ulusal makamların başvuranın gözaltında tutulduğu süre boyunca maruz kaldığını beyan ettiği kötü muamele iddiaları hakkında etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğünü yerine getirmemeleri sebebiyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin sadece usul yönünden ihlal edildiği sonucuna vardığını tespit etmektedir. AYM, yeni bir ceza soruşturmasının başlatılması için kararının bir kopyasını Cumhuriyet savcısına göndermiştir. AYM, başvurucuya manevi zarar

bağlamında 5.000 TRL (yani yaklaşık olarak 1.556 avro (EUR)) ödenmesine hükmetmiştir.

83. İlk koşul ile ilgili olarak, Mahkeme, AYM'nin 31 Mart 2016 tarihli kararından, Yüksek Mahkemenin, Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmada eksiklikler tespit sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna vardığının anlaşıldığını gözlemlemektedir. AYM, bu kararla, Sözleşme'nin 3. maddesiyle korunan hakkın usul yönünden ihlal edildiğini kabul etmiştir.

84. Bu noktada, AYM tarafından başvurana ödenmesine karar verilen tazminat miktarının “uygun” ve “yeterli” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir (*bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)* bk. *Otgon/Moldova Cumhuriyeti*, no. 22743/07, § 16, 25 Ekim 2016 ve bu kararda atıfta bulunulan davalar ve *S.F.K./Rusya*, no. 5578/12, § 72, 11 Ekim 2022). Bu bağlamda Mahkeme, AYM'nin başvurana, maruz kaldığı manevi zarar karşılığında 1.556 avro (EUR) ödenmesine hükmettiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, Hükümetin, yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde, AYM'nin önemli bir miktarda tazminat ödenmesine hükmettiğine dair açıklamalarını kaydetmiştir. AYM, başvurucunun Sözleşme'nin 3. maddesi alanında ileri sürdüğü iddialarla ilgili olarak, yeniden yargılama yapılması gerektiğine veya bu davada olduğu gibi yetkili Cumhuriyet savcısının yeni bir ceza soruşturması açması gerektiğine karar verdiğinde, daha az miktarda bir tazminat ödenmesine hükmetmektedir (yukarıda 44. paragraf).

85. Mahkeme, Hükümetin özellikle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığı, yukarıda anılan *Alkaya* davasında verilen karara atıfta bulunduğunu tespit etmektedir. Bu davada Mahkeme, başvuranın yakalanmasına ilişkin olarak özel koşulların bulunması sebebiyle, ihlal tespitinin, Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında, ilgilinin maruz kalmış olabileceği manevi zararın telafi edilmesi için yeterli bir adil tazmin teşkil ettiği kanaatine varmıştır. Yine, Hükümet, somut olayda AYM tarafından

başvurucuya manevi zarar için ödenmesine hükmedilen miktarın, makul bir miktar olmadığı kanaatine varılamayacağı sonucuna varırken bu davayı gerekçe göstermektedir. Mahkeme, özellikle manevi zarar için adil tazmine hükmedilmesiyle ilgili olarak, belirli bir esneklik ile incelemesine sunulan davanın tüm koşullarını, yani sadece başvuranın durumunu değil, aynı zamanda ihlalin işlendiği genel bağlamı dikkate alarak, adil, hakkaniyete uygun ve makul olanın objektif bir incelemesini içeren hakkaniyet ilkesinin kendisine yol gösterdiğini hatırlatmaktadır. Mahkemenin manevi zarar için ödenmesine hükmettiği tazminat miktarları, manevi zararın temel bir hakkın ihlalinin kaynaklandığını ve söz konusu miktarların, bu zararın ciddiyetini yaklaşık olarak yansıtacak şekilde hesaplandığını kabul etme amacıyla belirlenmektedir (*Varnava ve diğerleri/Türkiye* [BD], no. 16064/90 ve diğer 8 başvuru, § 224, AİHM 2009, *Al-Jedda/Birleşik Krallık* [BD], no. 27021/08, § 224, AİHM 2011 ve *Nagmetov/Rusya* [BD], no. 35589/08, § 73, 30 Mart 2017).

86. Ayrıca, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin bir şikâyetle ilgili olarak, Mahkeme, yukarıda anılan *Alkaya* davasında yaptığı gibi, sadece istisnai koşullarda, ihlal tespitinin tek başına yeterli bir adil tazmin teşkil ettiği kanaatine varmaktadır. Mahkeme, bu yaklaşımı, özellikle kendisi tarafından tespit edilen ihlalin, sadece usuli eksikliklerle ilgili olduğuna hükmettiği davalarda benimser (*Hilal/Birleşik Krallık*, no. 45276/99, § 83, AİHM 2001-II, *Wenner/Almanya*, no. 62303/13, § 86, 1 Eylül 2016 ve *Marcello Viola/İtalya* (no. 2), no. 77633/16, § 148, 13 Haziran 2019). Diğer taraftan Mahkeme, manevi zarar için hükmedilen adil tazmin bağlamında, başvuranın talep ettiğinin üzerinde bir miktarın ödenmesine hükmedilmesine karar vermez (*Sonkaya/Türkiye*, no. 11261/03, §§ 33 ve 35, 12 Şubat 2008). Mahkeme, başvuranın bu bağlamda bir talepte bulunmaması durumunda, herhangi bir miktarın ödenmesine hükmetmez (*Dağabakan ve Yıldırım/Türkiye*, no. 20562/07, § 68, 9 Nisan 2013). Bununla birlikte Mahkeme, Mahkeme İç Tüzüğü'ne uygun şekilde oluşturulmuş bir "talep"

bulunmasa bile, belirli koşullar altında, belirli bir davanın istisnai koşullarından kaynaklanan manevi zararın, makul ve ölçülü bir şekilde adil tazminine karar verme yetkisine sahiptir (yukarıda anılan *Nagmetov*, §§ 76 ve 77).

87. Mahkeme ulusal makamların, başvurana, tespit edilen ihlalin telafisi olarak bir tazminat miktarı ödenmesine karar vermesi durumunda, söz konusu tazminat miktarını incelemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu incelemeyi gerçekleştirirken, benzer davalarda kendi uyguladığı miktarları dikkate alır. Mahkeme, kendisine sunulan unsurlara dayanarak, karşılaştırılabilir bir durumda ödenmesine karar verebileceği miktarı sorgulayacaktır; bu durum, iki meblağın mutlaka aynı olması gerektiği anlamına gelmemektedir. Ayrıca Mahkeme, seçilen telafi yolu ve ulusal makamların söz konusu telafiyi gerçekleştirdikleri süre de dâhil olmak üzere, davanın koşullarının tamamını dikkate almaktadır. Mahkeme, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik öncelikli yükümlülüğü yerine getirmenin yetkili ulusal makamların görevi olduğunu hatırlatmaktadır. Bu, Mahkemenin incelediği davanın koşulları göz önüne alındığında, ulusal düzeyde hükmedilen miktarın, açıkça yetersiz olmaması gerektiği anlamına gelmektedir (diğer birçok karar arasında bk. yukarıda anılan *Kopylov*, § 146, *Shestopalov/Rusya*, no. 46248/07, § 62, 28 Mart 2017 ve *Cestaro/İtalya*, no. 6884/11, § 231, 7 Nisan 2015).

88. Mahkeme, somut olayla karşılaştırılabilir koşullarda olan *Dönmüş ve Kaplan/Türkiye* (no. 9908/03, § 59, 31 Ocak 2008) davasında manevi zarar bağlamında sırasıyla başvuruların her biri için 8.000 avro; *Sonkaya* (yukarıda anılan, § 35) davasında başvuran tarafından talep edilen miktara uygun şekilde başvurana 5.000 avro ve *Mimtaş/Türkiye* (no. 23698/07, § 65, 19 Mart 2013) davasında başvurana, 9.750 avro miktarlarının ödenmesine hükmettiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, mevcut davada AYM tarafından başvurana maruz kaldığı manevi zarar bağlamında ödenmesine hükmedilen

yaklaşık olarak 1.156 avro miktarının, genel olarak, kendisinin Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığı davalarda ödenmesine hükmettiği miktarlardan az olduğu kanaatindedir (*Darraj/Fransa*, no. 34588/07, § 50, 4 Kasım 2010 ve *Grecu/Moldova Cumhuriyeti*, no. 51099/10, § 21, 30 Mayıs 2017). Mahkeme, bu durumda AYM tarafından başvurana ödenmesine hükmedilen yaklaşık olarak 1.156 avro miktarının, uygun ve yeterli bir telafi teşkil etmediği kanaatindedir (bk. Mahkemenin, başvuruların her birine manevi zarar bağlamında ödenmesine hükmedilen 1.500 avro tazminat miktarının, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali için uygun bir tazminat miktarı olarak değerlendirilemeyeceğine hükmettiği *Milić ve Nikezić/Karadağ*, no. 54999/10 ve 10609/11, § 75, 28 Nisan 2015; AYM tarafından başvuran tarafından maruz kalınan tutukluluk süresi için ödenmesine hükmedilen tazminat miktarının yetersizliğiyle ilgili olarak benzer bir yaklaşım için ayrıca bk. yukarıda anılan *İlker Deniz Yücel*, § 73 ve bu kararda atıfta bulunulan davalar). Dolayısıyla davalı Devlet, başvuranın maruz kaldığı, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleyi yeterli şekilde telafi etmemiştir.

89. Buradan, başvuranın, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalinin mağdur olduğunu Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında halen ileri sürebileceği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Mahkeme, Hükümetin, başvuranın mağdur niteliğini kaybettiğine dair itirazını reddetmektedir.

90. Mahkeme, bu şikâyetin, açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında*1. Başvuran*

91. Başvuran, AYM'nin 31 Mart 2016 tarihli kararını tekrar ileri sürerek, yetkili ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın etkili olmadığını söylemeye devam etmektedir. Başvuran, söz konusu soruşturmanın ivedilikle yürütülmediğinden şikâyet etmektedir. Başvuran, kendisine uygulandığını iddia ettiği kötü muameleye ilişkin delil unsurları, Cumhuriyet savcısına sunulur sunulmaz, hatta 2012 yılının Mart ayında suç duyurusunda bulunduğu tarihten bile önce soruşturmayı başlatmış olması gerektiğini açıklamaktadır.

92. Başvuran, yetkili ulusal makamların, maruz kaldığı kötü muamelelerin iddia ettiği bütün faillerinin tespit edilmediğini ve ifadelerinin alınmadığını belirtmektedir. Başvuranın şikâyeti bağlamında C.O., Ad.At. ve (Jandarma komutanı) N.nin isimlerini vermiş olmasına rağmen, Cumhuriyet savcısı soruşturmasını C.O., Ad.At. ve A.A.nın ifadelerinin alınmasıyla sınırlandırmıştır. Ayrıca başvuran, M.S. dışında, gözaltına alınan başka hiçbir tanığın ve diğer taraftan, yaralarını tedavi eden hemşirenin de ifadesinin alınmadığını ileri sürmektedir. Başvuran öte yandan, Cumhuriyet savcısını, gözaltına alındığı anda ve gözaltından çıkarıldığı anda bir sağlık raporunun düzenlenip düzenlenmediğini araştırmamakla suçlamaktadır. Cumhuriyet savcısı ayrıca, soruşturma sırasında bir doktor tarafından muayene edilip edilmediğini de sorgulamamıştır. Başvuran, Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmaya katılamadığını, zira Cumhuriyet savcısının somut olayla ilgili verdiği kararın kendisine bildirilmediğini beyan etmektedir. Başvuran, yetkili ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini açıklamaktadır.

93. Başvuran, soruşturmanın bağımsız bir şekilde yürütülmediğini eklemektedir. Başvuran, soruşturmanın etkinlikten yoksun olmasına ilişkin olarak ileri sürdüğü iddiaya atıfta bulunarak, ulusal makamların, söz konusu

kötü muamelenin failleri olduğunu iddia ettiği jandarma görevlilerinin ifadesinin alınması için bağımsız yöntemler kullanmadığını ileri sürmektedir.

94. Başvuran, Hükümetin, başvuranın yetkili Cumhuriyet savcısına suç duyurusunda bulunmak için gerekli özeni göstermediğine dair iddiasına itiraz etmektedir. Başvuran, yetkili ulusal makamların kötü muameleyle maruz kaldığını bildiklerini veya bilmeleri gerektiğini ileri sürmektedir. Başvuran, *Mocanu ve diğerleri/Romanya* ([BD], no. 10865/09 ve diğer 2 başvuru, §§ 274, AİHM 2014 (özetler)) davasına atıfta bulunarak, şikâyetinin, gözaltında bulunduğu sırada maruz kaldığı kötü muameleler ve işkence sebebiyle kendisinde meydana gelen psikolojik etkiler ışığında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Başvurana göre, MVFT tarafından düzenlenen tıbbi rapordan, travma sonrası stres ve depresyondan muztarip olduğu ve 2007 yılından itibaren azaldığı söylenen intihar düşüncelerine maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Başvuran, ziyaret edildiği sırada yanında gardiyanların bulunması sebebiyle, maruz kaldığı kötü muameleleri ile ilgili olarak ailesine veya avukatlarına bilgi veremediğini daha önce açıkladığını hatırlatmaktadır. Başvuran, serbest bırakılmasının ardından, avukatlarının, korktukları için davasına katılmayı reddettiklerini beyan ettiklerini eklemektedir.

95. Son olarak başvuran, *Baranin ve Vukčević/Karadağ* (no. 24655/18 ve 24656/18, §§ 138-149, 11 Mart 2021) davasına atıfta bulunarak, Hükümetin, AYM önünde bireysel başvuru yolunun, davasında etkili bir iç hukuk yolu olacağı iddiasına itiraz etmektedir.

2. Hükümet

96. Hükümet, Mahkemenin AYM önünde bireysel başvuru yolunun, etkili bir iç hukuk yolu olduğuna karar verdiği *Uzun* (yukarıda anılan, §§ 52, 68, 69 ve 70) davasına atıfta bulunarak, somut olayda da bu durumun geçerli olduğunu iddia etmektedir. Hükümet Mahkemenin dikkatini, AYM'nin, 31 Mart 2016 tarihli kararında, Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğini tespit ettiği hususuna çekmektedir.

97. Diğer taraftan Hükümet, *Mocanu ve diğerleri* (yukarıda anılan, §§ 263 ve 264) davasına atıfta bulunarak, kötü muameleler konusunda, başvuranların belirli bir özen gösterdiğini göstermeleri ve gecikmeksizin şikâyetlerini sunmaları gerektiğini açıklamaktadır. Hükümet, bu noktada mevcut davada başvuranın, bir yükümlülüğü yerine getirmediğini ileri sürmektedir. Nitekim başvuran, gözaltına alındığı 2003 yılının Mayıs ayı ile Cumhuriyet savcısına suç duyurusunda bulunduğu 9 Mart 2012 tarihi arasında geçen sürede hareketsiz kalmıştır. Hükümet, başvuranın, gözaltında tutulduğu sırada ifadesini alan hâkim veya davasını inceleyen mahkeme huzurunda benzer bir şikâyet ileri sürmediğini eklemektedir. Hükümet, başvuranın Birleşik Krallık'ta mülteci statüsünü elde ettiği 10 Şubat 2004 tarihinden, MVFT tarafından incelendiği 9 Şubat 2010 tarihine kadar aradan çok uzun bir süre geçtiğini vurgulamaktadır. Hükümete göre, başvuranın Cumhuriyet savcısı önünde daha önce suç duyurusunda bulunma imkânı varken, neden suç duyurusunda bulunmak için altı yıl beklediğini açıklayamamaktadır. Son olarak Hükümet, somut olayda yetkili ulusal makamlar tarafından etkili bir soruşturma yürütüldüğünü ileri sürmektedir.

3. Mahkemenin Değerlendirmesi

c. İlgili Genel İlkeler

98. Mahkeme, özellikle *El-Masri/Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti* ([BD], no. 39630/09, §§ 182-185, AİHM 2012), *Mocanu ve diğerleri* (yukarıda anılan karar, §§ 316-326) ve *Jeronovičs* (yukarıda anılan karar, §§ 103-106) kararlarında belirtildiği şekliyle, bu konuyla ilgili genel ilkelere atıfta bulunmaktadır.

99. Bu kararlardan, bilhassa kamu görevlilerine yönelik olmak üzere, işkenceye ve insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza ve muamelelere ilişkin genel yasağın, uygulamada etkili olması için, kendi gözetimleri altında bulunan bir kişiye uygulanan kötü muamele iddiaları hakkında soruşturmanın

yürütülmesini sağlayan bir yargılamanın bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

100. Esasen bu türden bir soruşturma yoluyla, devlet görevlileri veya organlarının dâhil edildikleri davalarda işkenceyi ve insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza ve muameleleri yasaklayan kanunların etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması ve söz konusu kişi veya kurumların, sorumlulukları altında meydana gelen kötü muamelelerden sorumlu tutulmalarının güvence altına alınması söz konusudur.

101. Soruşturmaya ilişkin özel koşullar ne olursa olsun, yetkili makamlar resen hareket etmelidirler. Dahası soruşturma, etkin olması için sorumluların tespit edilmesi ve cezalandırılmasına imkân vermelidir. Soruşturma ayrıca, soruşturmadan sorumlu olan yetkili makamlar tarafından, yalnızca doğrudan ve kanuna aykırı bir şekilde güç kullanan Devlet görevlilerinin eylemlerinin değil, aynı zamanda bunları çevreleyen koşulların tamamının da dikkate alınmasını sağlamak için yeterince geniş olmalıdır.

102. Bir sonuç yükümlülüğü değil, bir araç yükümlülüğünün söz konusu olmasına rağmen, soruşturmanın davanın koşullarını veya sorumluların kimliğini tespit etme kapasitesini zayıflatan, soruşturmaya ilişkin her türlü eksiklik, soruşturmanın gereken etkinlik kuralını karşılamadığı sonucuna varılmasına neden olma riski taşımaktadır.

103. Son olarak, soruşturmanın ayrıntılı olması gerekmektedir ve bu durum, yetkili makamların, nelerin yaşandığını tespit etmek için her zaman ciddi bir şekilde çaba sarf etmeleri ve soruşturmayı sona erdirmek için aceleci veya dayanaksız sonuçlara dayanmamaları gerektiği anlamına gelmektedir (*Bouyid/Belçika* [BD], no. 23380/09, §§ 115-123, AİHM 2015).

b) Yukarıda Anılan Genel İlkelerin Mevcut Davada Uygulanması

104. Mahkeme, hâlihazırda başvuran tarafından 9 Mart 2012 tarihinde sunulan şikâyetin ardından Karakoçan Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturmayı incelemelidir. Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 31

Mart 2016 tarihli kararının ardından iç hukukta meydana gelen hukuki gelişmeleri incelemekle görevli olmadığını hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu bağlamda Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları anlamında, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle bu hukuki gelişmeleri reddettiğini hatırlatmaktadır (yukarıda 60. paragraf ve *Kušić ve diğerleri/Hırvatistan* (k.k.), no. 71667/17, §§ 106-108, 10 Aralık 2019). Bununla birlikte Mahkeme, söz konusu soruşturmaya ilişkin eksikliklerle ilgili olarak Yargıtay tarafından 31 Mart 2016 tarihli kararında yapılan tespitleri kabul etmektedir (yukarıda 16-37. paragraflar).

105. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesinin söz konusu soruşturmanın gereken özenle yürütülmediği ve muhtemel sorumluların tespit edilebilmesi için yeterli olmadığı kanısına varmasının yanı sıra, Mahkeme, soruşturmanın Karakoçan Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülme şekline ilişkin dikkate değer diğer eksiklikleri vurgulamaktadır. Böylelikle, Karakoçan Cumhuriyet Savcısı, başvuranın gözaltına alınması sırasında veya gözaltı süresinin sonunda bir hekim tarafından muayene edilip edilmediğini belirlemek amacıyla herhangi bir araştırma yürütmemiştir. Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen ceza soruşturmasına ilişkin dosya, başvuran adına düzenlenen herhangi bir tıbbi raporu içermemektedir. Dolayısıyla, başvuranın gözaltına alınması sırasında veya gözaltı süresinin sonunda bir hekim tarafından muayene edilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Mahkeme, dosyadaki herhangi bir belgede, başvuranın 22 Temmuz 2003 tarihinde serbest bırakılıncaya kadar kaldığı, Bingöl Ceza İnfaz Kurumunda tutulması sırasında tıbbi bir muayeneye tabi tutulduğunun da belirtilmediğini saptamaktadır. Dahası Mahkeme, Cumhuriyet savcısının, söz konusu ifadelerin dinlenmesinden olayların gerçekliğine ilişkin olarak herhangi bir sonuç çıkarmaksızın, kötü muamele uyguladıkları iddia edilen kişileri ve tanıkları dinlediğini kaydetmektedir. Öte yandan, Mahkeme, ilgilinin kendisini tedavi ettiğini belirttiği hemşirenin ifadesinin dinlenmesinin, bu türden bir tedavinin ilgilinin gözaltı süresi boyunca maruz kalmış olabileceği

olası kötü muamelelerle bağlantılı olup olmadığının belirlenmesine imkân verebileceğini gözlemlemektedir. Bununla birlikte, Cumhuriyet savcısı ayrıca, başvuranın aile üyelerini veya M.S. hariç olmak üzere, ilgiliyle aynı köyde yaşayan kişileri dinlememiştir. Mahkeme, bu türden ifadelerin başvuranın ifadesinin ve iddialarının doğrulanmasına ya da reddedilmesine imkân verebileceği kanısına varmaktadır. Cumhuriyet savcısı, başvuranın güvenlik güçlerinin avukatı ve ailesiyle görüştüğü tarihte hazır bulunduklarını iddia ederken doğruyu söyleyip söylemediğini tespit etmek amacıyla ilgilinin avukatlarının dinlenmesi yönünde herhangi bir girişimde de bulunmamıştır. Aynı görüşler doğrultusunda, Mahkeme son olarak, Cumhuriyet savcısının başvuranın avukatlarının ilgilinin serbest bırakıldığı tarihte -yine olaylara yakın bir tarihte- herhangi bir şikâyetle bulunmamalarının nedenini bilmek isteyebileceğini gözlemlemektedir.

106. Sonuç olarak, kendi değerlendirmesine sunulan delil unsurlarını dikkate alarak Mahkeme, iletişim, tebligat, bilgilendirme ve belge iletimiyle ilgili birçok işlemin, başvuran tarafından 9 Mart 2012 tarihinde sunulan şikâyetin ardından Karakoçan Cumhuriyet Savcısı (yukarıda 12. paragraf), farklı emniyet makamları ve diğer adli makamlar tarafından (yukarıda 18, 21-26 ve 35-37. paragraflar) gerçekleştirildiğini tespit etmektedir. Bu farklı işlemler, şüphesiz ulusal makamlar tarafından çabaların gösterildiğinin belirtilmesine olanak sağlamaktadır. Hâlbuki Mahkeme, bu işlemlerin, başvuranın gözaltında bulunduğu sırada kötü muamelelere maruz kaldığı yönündeki iddialarını kanıtlayacak nitelikte olmadığını saptamaktadır (*Bişkin/Türkiye* kararıyla karşılaştırınız, no. 45403/99, § 70, 10 Ocak 2006).

107. Mahkemenin katıldığı, Anayasa Mahkemesinin 31 Mart 2016 tarihli kararında vardığı sonucu göz önünde bulundurarak ve yukarıda tespit ettiği eksiklikler ışığında Mahkeme, yetkili ulusal makamların Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden yeterli ve etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varmaktadır.

108. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesi usul yönünden ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

109. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. ”

A. Tazminat

110. Başvuran, maruz kaldığı kanaatine vardığı manevi zarar bağlamında 11.500 avro (EUR) talep etmektedir.

111. Hükümet, bu meblağın aşırı olduğu kanaatindedir. Nitekim Hükümete göre, böyle bir miktara hükmedilmesi, görüşlerinde de belirttiği şekliyle, Mahkeme içtihadına aykırı olacaktır.

112. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi tarafından başvurana ödenmesine hükmedilen miktarın, kendisinin benzer koşullarda hükmettiği miktardan az olduğuna hükmetmiştir. Diğer taraftan Mahkeme, başvuranın iddia ettiği ihlalin, iç hukukta görülen bir dava kapsamında ulusal mahkemeler tarafından daha önce kabul edildiği ve başvuranın bu dava sonucunda bir tazminat miktarı elde ettiği durumlarda, Mahkeme tarafından manevi zarar bağlamında hükmedilen miktarın, içtihatlarında belirtilen miktarlardan az olabileceğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Darraj*, § 59, yukarıda anılan *Milić ve Nikezić*, § 110 ve yukarıda anılan *İlker Deniz Yücel*, § 170). Dolayısıyla Mahkeme, Anayasa Mahkemesi tarafından başvurana ödenmesine hükmedilen tazminat miktarını dikkate alarak, başvurana, hükmedilen miktar üzerinden doğabilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi zararı için 10.000 avro ödenmesi gerektiğine kanaatine varmaktadır.

B. Masraf ve Giderler

113. Başvuran, Mahkeme önünde yürütülen yargılama kapsamında yapmış olduğu masraf ve giderler bağlamında hiçbir miktar talep etmemektedir.

114. Dolayısıyla Hükümet, başvurana bu bağlamda hiçbir miktarın ödenmemesine hükmedilmesini önermektedir.

115. Mahkeme, başvuranın bu bağlamda hiçbir talep sunmadığını tespit ederek, başvurana, masraf ve giderler bağlamında hiçbir miktarın ödenmemesine hükmetmektedir.

C. Diğer Telafi

116. Başvuranın avukatı, Mahkemeyi, Sözleşme'nin 46. maddesinin 1. fıkrası açısından, Bakanlar Komitesine birçok bildirimde bulunmaya ve birçok talimat vermeye davet etmektedir. Başvuranın avukatı bu talebinde, Mahkemeden, özellikle Hükümetin şu hususları yerine getirmesini istemesini belirtmektedir: a) Hükümetin özür dilemesi ve müvekkilinin iddiaları hakkında yürütülen soruşturmada eksiklikler bulunduğunu kabul etmesi; b) davalı Devletin, hızlı, etkili ve eksiksiz bir soruşturma yürütmesine karar verilmesi. Başvuranın avukatı Mahkemeden ayrıca, Türkiye'nin somut olayda tespit edilen ihlaller sebebiyle kamuoyu nezdinde özür dilemesine karar verilmesini talep etmektedir (*McMichael/Birleşik Krallık*, 24 Şubat 1995, § 105, A Serisi no. 307-B, *Kavala/Türkiye* (yükümlülük yerine getirilmedi) [BD], no. 28749/18, § 175, 11 Temmuz 2022).

117. Her ne kadar Mahkeme bazı durumlarda davalı Devletin alması gereken telafi edici veya başka türlü kesin bir tedbiri belirtebilse de, bu tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığını değerlendirmek, Sözleşme'nin 46. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Bakanlar Komitesine düşmektedir (*Ilgar Mammadov/Azerbaycan* (yükümlülük yerine getirilmedi) [BD], no.

15172/13, §§ 154 ve 155, 29 Mayıs 2019 ve bu kararda atıfta bulunulan davalar).

118. Mahkeme, somut olayda Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğini tespit etmiştir. Bunun ötesinde Sözleşme, Mahkemeye, başvuranın avukatı tarafından talep edilen tedbirlere karar verme ve beyanda bulunma verme yetkisi vermemektedir (yukarıda anılan *McMichael*, § 106 ve karşılaştırınız *Moreira Ferreira/Portekiz* (no. 2) [BD], no. 19867/12, § 102, 11 Temmuz 2017 ve *Bochan/Ukrayna* (no. 2) [BD], no. 22251/08, § 33, AİHM 2015).

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

Başvurunun, Sözleşme'nin 3. maddesine ve ceza soruşturmasının etkililiğine ilişkin kısmının kabul edilebilir; geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;

1. Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
2. a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve her türlü vergi tutarından hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 10.000 EUR (on bin avro) ödenmesine;
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu miktara, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,

Başvurunun geri kalan kısmı için adil tazmin taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir.

AVCIOĞLU / TÜRKİYE KARARI

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 17 Ekim 2023 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan